

ХМЕЛЬНИЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА ПРАВА
ІМЕНІ ЛЕОНІДА ЮЗЬКОВА

ЗАТВЕРДЖЕНО

Рішення методичної ради університету
«22» червня 2021 року,
протокол № 9.

Перша проректорка, голова методичної
ради університету, кандидатка наук з
державного управління, доцентка

_____ Ірина КОВТУН

22 червня 2021 року

М.П.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ
з навчальної дисципліни
«РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТ В ТУРИЗМІ»
для підготовки на першому (освітньому) рівні
здобувачів вищої освіти освітнього ступеня бакалавра
зі спеціальності 242 Туризм
галузі знань 24 Сфера обслуговування
денної форми навчання

м. Хмельницький
2021

РОЗРОБНИК:

Доцентка кафедри математики, статистики та
інформаційних технологій, кандидатка
економічних наук, доцентка
«27» травня 2021 року

_____ Інна ЧАЙКОВСЬКА

СХВАЛЕНО

Рішення кафедри математики,
статистики та інформаційних технологій
«27» травня 2021 року, протокол № 10.

Завідувач кафедри,
доктор економічних наук, професор
«27» травня 2021 року

_____ Роман КУЛИНИЧ

Деканеса факультету управління та економіки,
кандидатка економічних наук, доцентка
«27» травня 2021 року

_____ Тетяна ТЕРЕЩЕНКО

ЗМІСТ

Стор.

1.	Структура вивчення навчальної дисципліни	–	4
	1.1. Тематичний план навчальної дисципліни	–	4
	1.2. Лекції		4
	1.3. Семінарські (практичні) заняття	–	6
	1.4. Самостійна робота студентів	–	11
	1.5. Індивідуальні завдання	–	12
	1.6. Підсумковий контроль	–	13
2.	Схема нарахування балів	–	15
3.	Рекомендовані джерела	–	16
4.	Інформаційні ресурси в Інтернеті	–	18

1. Структура вивчення навчальної дисципліни

1.1. Тематичний план навчальної дисципліни

№ теми	Назва теми	Кількість годин											
		Денна форма навчання						Заочна форма навчання					
		Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
			Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС		Лекції	Сем. (прак).	Лабор.	Ін.зав.	СРС
1.	Умови невизначеності і ризику роботи організації	14	2	2	-	-	10	-	-	-	-	-	-
2.	Класифікація ризиків в індустрії туризму	14	2	2	-	-	10	-	-	-	-	-	-
3.	Стратегія і тактика ризик-менеджменту в індустрії туризму	14	2	2	-	-	10	-	-	-	-	-	-
4.	Основні способи й методи мінімізації ризиків	14	2	2	-	-	10	-	-	-	-	-	-
5.	Показники ризику та методи його оцінки	14	2	2	-	-	10	-	-	-	-	-	-
6.	Експертний та статистичний методи оцінки ризику в індустрії туризму	20	4	4	-	-	12	-	-	-	-	-	-
7.	Теорія ігор в управлінні ризиками індустрії туризму	16	2	2	-	-	12	-	-	-	-	-	-
8.	Прогнозування в управлінні ризиками індустрії туризму	14	2	2	-	-	10	-	-	-	-	-	-
	Всього годин:	120	18	18	-	-	84	-	-	-	-	-	-

1.2. Лекції

№ з/п	Назва і план теми	Денна форма
1	2	3
1.	Умови невизначеності і ризику роботи організації	2
1.1.	Поняття ризику.	
1.2.	Об'єкт ризику.	
1.3.	Суб'єкт ризику.	
1.4.	Види суб'єктів ризику.	
1.5.	Джерело ризику.	
1.6.	Об'єктивність і суб'єктивність ризику.	
1.7.	Багатокрокова процедура (загальна схема) аналізу ризику.	
1.8.	Зовнішні чинники, що впливають на ступінь ризику.	
1.9.	Внутрішні чинники, що впливають на ступінь ризику.	
1.10.	Невизначеність та ризик.	

1.11.	Класифікація і причини виникнення невизначеності.	
1.12.	Аналіз чинників невизначеності.	
1.13.	Функції ризику.	
1.14.	Основні властивості ризику.	
1.15.	Основні характеристики ризику.	
1.16.	Особливості ризику в сучасних умовах.	
2.	Класифікація ризиків в індустрії туризму	2
2.1.	Чисті та спекулятивні ризики.	
2.2.	Природні ризики.	
2.3.	Соціальні ризики.	
2.4.	Екологічні ризики.	
2.5.	Політичні ризики.	
2.6.	Комерційні ризики.	
2.7.	Фінансові ризики.	
2.8.	Ризики, які пов'язані з купівельною спроможністю грошей.	
2.9.	Інвестиційні ризики.	
3.	Стратегія і тактика ризик-менеджменту в індустрії туризму	2
3.1.	Організація ризик-менеджменту.	
3.2.	Стратегія ризик-менеджменту.	
3.3.	Особливості ризик-менеджменту в індустрії туризму.	
4.	Основні способи й методи мінімізації ризиків	2
4.1.	Характеристика методів мінімізації ризиків.	
4.2.	Страховання як один з основних методів мінімізації ризиків туристичних підприємств.	
4.3.	Прийоми мінімізації ризику готельних підприємств.	
5.	Показники ризику та методи його оцінки	2
5.1.	Необхідність аналізу ризиків.	
5.2.	Якісний та кількісний аналіз ризику.	
5.3.	Методи кількісного аналізу конкретного ризику.	
5.4.	Зони ризику залежно від величини збитків.	
5.5.	Крива імовірності збитків.	
5.6.	Методи оцінки ризику в індустрії туризму	
6.	Експертний та статистичний методи оцінки ризику в індустрії туризму	4
6.1.	Загальна структура проведення експертного оцінювання.	
6.2.	Методи експертно-аналітичної діяльності.	
6.3.	Визначення компетентності експертів та формування експертних груп.	
6.4.	Кількісні методи аналізу експертних оцінок.	
6.5.	Методи перевірки узгодженості думок експертів.	
6.6.	Методи еталонних бальних оцінок.	
6.7.	Методи ранжування об'єктів.	
6.8.	Багатовимірне ранжування.	
6.9.	Метод аналізу ієрархій.	
6.10.	Метод попарних порівнянь.	
6.11.	Статистичний метод оцінки ризику.	
6.12.	Побудова дерева рішень як метод оцінювання ризику.	
7.	Теорія ігор в управлінні ризиками індустрії туризму	2
7.1.	Основні поняття теорії ігор.	
7.2.	Стратегічні ігри (позиційні ігри).	
7.3.	Статистичні ігри (ігри з «природою»).	
7.4.	Критерій Вальда.	
7.5.	Критерій домінуючого результату.	
7.6.	Критерій Севіджа (мінімального жалю).	
7.7.	Критерій Лапласа.	

7.8.	Критерій Гурвіца.	
8.	Прогнозування в управлінні ризиками індустрії туризму	2
8.1.	Поняття прогнозу.	
8.2.	Види прогнозів.	
8.3.	Моделі прогнозування економічних процесів.	
8.4.	Метод математичного моделювання.	
8.5.	Метод регресії в управлінні ризиками індустрії туризму.	
8.6.	Метод екстраполяції в управлінні ризиками індустрії туризму	
8.7.	Аналітичні моделі тренду в управлінні ризиками індустрії туризму.	
8.8.	Метод ковзного середнього в управлінні ризиками індустрії туризму.	
8.9.	Модель експоненціального згладжування в управлінні ризиками індустрії туризму.	
	Усього	18

1.3. Практичні заняття

Практичне заняття 1

Тема: Умови невизначеності і ризику роботи організації

Питання для усного опитування та дискусії

1. Наведіть приклади економічних рішень, обтяжених ризиком.
2. Поясніть природу туристичного ризику.
3. Проаналізуйте систему постулатів стосовно ризику як економічної категорії. Наведіть відповідні приклади.
4. Дайте визначення ризику у сфері готельного бізнесу. Поясніть його сутність.
5. Поясніть основні причини виникнення ризику в індустрії туризму.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: ризик, невизначеність, об'єкт ризику, суб'єкт ризику, джерело ризику, функції ризику, властивості ризику.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- поняття венчурного капіталу в туризмі;
- джерела економічного ризику;
- сутність сучасної ризикології.

Практичні завдання

Розробити проєкт «Програма розвитку туризму в місті Хмельницький» (робота в команді).

Практичне заняття 2

Тема: Класифікація ризиків в індустрії туризму

Питання для усного опитування та дискусії

1. Ризики за джерелом походження (зовнішні, внутрішні).
2. Ризики за характером наслідків (чисті, спекулятивні).
3. Ризики за зміною в часових моментах (динамічні, статичні).
4. Ризики за оцінкою (абсолютні, відносні).
5. Ризики з точки зору тривалості в часі (короткострокові, постійні).
6. Ризики за наслідками (допустимі, критичні, катастрофічні).

7. Ризики за ступенем правомірності (виправдані, невиправдані).
8. Ризики за можливістю страхування (страхові, нестрахові).
9. Природні ризики.
10. Соціальні ризики.
11. Екологічні ризики.
12. Політичні ризики.
13. Комерційні ризики.
14. Фінансові ризики.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: зовнішні, внутрішні, чисті, спекулятивні, динамічні, статичні, абсолютні, відносні, короткострокові, постійні, допустимі, критичні, катастрофічні, виправдані, невиправдані, страхові, нестрахові, природні, соціальні, екологічні, політичні, комерційні, фінансові ризики.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- фактори ризику зовнішнього середовища в міжнародному туризмі (політична нестабільність у країнах відпочинку туристів; залежність від природно-екологічної ситуації; неналежне виконання зобов'язань контрагентами, що беруть участь у створенні туристичного продукту (перевізники, страхові компанії, екскурсійні бюро); загальноекономічний стан як у країні проживання туриста, так і в країнах відпочинку);

- фактори ризику внутрішнього середовища суб'єктів туристичної діяльності в сучасності (недоліки в організації та продажу зарубіжних туристичних подорожей; недостатність висококваліфікованих фахівців з досвідом організації закордонних турів; недостатнє інформаційне забезпечення для прийняття управлінських рішень; помилки у маркетинговій діяльності; недосконала система менеджменту).

Практичні завдання

Визначити ризики розробленого проєкту «Програма розвитку туризму в місті Хмельницький» та побудувати карту ризиків (робота в команді).

Практичне заняття 3

Тема: Стратегія і тактика ризик-менеджменту в індустрії туризму

Питання для усного опитування та дискусії

1. Основні принципи ризик-менеджменту.
2. Організація ризик-менеджменту.
3. Логічний процес аналізу ризику під час прийняття управлінських рішень.
4. Особливості ризик-менеджменту в індустрії туризму.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: управління ризиками, технологія управління ризиками, стратегія ризик-менеджменту.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- мультиплікативність туристичного ризику;

- структурування факторів ризику;
- етапи з управління ризиком: визначення цілей управління ризиками → аналіз зовнішнього і внутрішнього середовища туристичного підприємства → формулювання стратегії і тактики ризик-менеджменту → вибір засобів і методів управління ризиками → розподіл ресурсів і функціональних обов'язків → аналіз факторів ризику → ідентифікація ризиків → кількісна та якісна оцінка ризиків → розробка та реалізація підсистеми адаптації до ризиків → вироблення оціночних показників контролю → зіставлення результатів туристичного ризик-менеджменту з цілями і контрольними показниками → виявлення негативних відхилень → прийняття коригуючих дій → вироблення рекомендацій щодо підвищення ефективності управління ризиками.

Практичні завдання

Завдання. Змодельовати діяльність приватного підприємства, що функціонує на ринку з надання туристичних послуг та виготовлення турпродукту, його основні характеристики та аналіз організації безпеки туристів підприємством. Визначити ризики діяльності підприємства.

Практичне заняття 4

Тема: Основні способи й методи мінімізації ризиків

Питання для усного опитування та дискусії

1. Диверсифікація.
2. Передача (трансфер) ризику.
3. Лімітування.
4. Хеджування.
5. Самострахування.
6. Страхування як один з основних методів мінімізації ризику туристичних підприємств.
7. Різновиди страхування, що застосовуються в туристичному бізнесі.
8. Прийоми мінімізації ризиків готельних підприємств.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: диверсифікація, лімітування, хеджування, самострахування, страхування.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- системи страхування;
- ризикові обставини і страховий випадок;
- страхові тарифи;
- види страхової премії;
- медичне страхування туристів;
- страховий ассітанс;
- майнове страхування та страхування від нездійснення подорожі;
- страхування відповідальності.

Практичні завдання

Завдання. На основі завдання, виконаного у практичній 3, запропонувати способи та методи мінімізації ризиків підприємства (робота в команді).

Практичне заняття 5

Тема: Показники ризику та методи його оцінки

Питання для усного опитування та дискусії

1. Якісний метод оцінки ризиків.

2. Кількісні методи оцінки ризиків (статистичний, аналогів, аналітичний, доцільності витрат, теорія ігор).

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: експертний, статистичний, аналітичний метод оцінки ризиків.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- суть кількісного аналізу ризику за допомогою методів імітаційного моделювання;
- зони діапазону значень можливих збитків;
- побудова кривої щільності розподілу ймовірності збитків;
- статистична та нестатистична (суб'єктивна) ймовірність;
- кроки проведення аналізу ризику методом аналізу чутливості.

Практичні завдання

Завдання. На основі завдання, виконаного у практичній 3 та 4, знайти комплексну оцінку ризиків підприємства із використанням експертного методу (β -коефіцієнт) та дати його інтерпретацію (робота в команді).

Практичне заняття 6–7

Тема: Експертний та статистичний методи оцінки ризику в індустрії туризму

Питання для усного опитування та дискусії

1. Методи якісної оцінки та аналізу ризиків (метод експертних оцінок, метод рейтингових оцінок).
2. Загальна структура проведення експертного оцінювання.
3. Методи експертно-аналітичної діяльності.
4. Визначення компетентності експертів та формування експертних груп.
5. Кількісні методи аналізу експертних оцінок.
6. Методи перевірки узгодженості думок експертів.
7. Методи еталонних бальних оцінок.
8. Методи ранжування об'єктів.
9. Багатомірне ранжування.
10. Метод аналізу ієрархій.
11. Метод попарних порівнянь.
12. Статистичний метод оцінки ризику.
13. Побудова дерева рішень як метод оцінювання ризику.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: експертний метод, коефіцієнт конкордації, ранжування, математичне сподівання, дисперсія, середньоквадратичне відхилення, коефіцієнт варіації.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- контрольні списки джерел ризиків;
- методи оцінки ризиків в умовах визначеності, які характеризуються наявністю досить повної інформації про ризикової ситуації;

- методи оцінки ризиків в умовах часткової невизначеності, для яких характерна наявність інформації про ризикової ситуації у вигляді частот появи ризикових подій;;
- методи оцінки ризиків в умовах повної невизначеності, які характеризуються повною відсутністю інформації про ризикової ситуації при можливості залучення фахівців і експертів для часткового зняття невизначеності;
- факторний аналіз.

Практичні завдання

Завдання. На основі завдання, виконаного у практичній 3-5, використати експертний, статистичний та метод побудови дерева рішень для оцінювання окремих ризиків, надати рекомендації на їх основі для прийняття ефективного обґрунтованого рішення з метою управління ризиками (робота в команді).

Практичне заняття 8

Тема: Теорія ігор в управлінні ризиками індустрії туризму

Питання для усного опитування та дискусії

1. Теорія ігор в управлінні ризиками індустрії туризму
2. Статистичні ігри (ігри з «природою»).
3. Критерій недостатніх обґрунтувань Лапласа.
4. Максимінний критерій Вальда.
5. Критерій мінімаксного ризику Севіджа.
6. Критерій песимізму-оптимізму Гурвіца.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: критерій Вальда, критерій Лапласа, критерій Гурвіца, критерій Севіджа, теорія ігор, стратегічні ігри, статистичні ігри.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- ігри комбінаторні, азартні, стратегічні;
- ігри скінчені, нескінчені;
- ігри одноходові, багатходові;
- антагоністичні, неантагоністичні ігри;
- ігри кооперативні, коаліційні, безкоаліційні;
- ігри парні, множинні;
- ігри з нульовою та нульовою сумою.

Практичні завдання

Завдання. На основі завдання, виконаного у практичній 3-7, розглянути обраний вид ризику у вигляді статистичної гри та обрахувати критерій Вальда, критерій домінуючого результату, критерій Севіджа (мінімального жалю), критерій Лапласа, критерій Гурвіца. Надати рекомендації стосовно мінімізації ризику (робота в команді).

Практичне заняття 9

Тема: Прогнозування в управлінні ризиками індустрії туризму

Питання для усного опитування та дискусії

1. Поняття прогнозу.
2. Види прогнозів.
3. Моделі прогнозування економічних процесів.
4. Метод екстраполяції в управлінні ризиками індустрії туризму.

5. Аналітичні моделі тренду в управлінні ризиками індустрії туризму.
6. Метод ковзного середнього в управлінні ризиками індустрії туризму.
7. Модель експоненціального згладжування в управлінні ризиками індустрії туризму.

Аудиторна письмова робота

Виконання студентами тестових завдань з питань теми заняття.

Методичні вказівки

Ключовими термінами, на розумінні яких базується засвоєння навчального матеріалу теми, є: прогноз, екстраполяція, тренд, ковзне середнє, експоненціальне згладжування.

З метою глибокого засвоєння навчального матеріалу при самостійному вивченні теми студенту варто особливу увагу зосередити на таких аспектах:

- кореляційно-регресійний аналіз;
- індекс сезонності;
- лагові моделі.

Практичні завдання

Завдання. На основі завдання, виконаного у практичній 3-8, спрогнозувати обраний показник (його динаміку), для аналізу можливого ризику, за допомогою ліній тренду (лінійна, поліноміальна, логарифмічна, степенева, експоненціальна) та обрати найкращу. Надати рекомендації для прийняття ефективного обґрунтованого управлінського рішення (робота в команді).

1.4. Самостійна робота студентів

Самостійна робота студента є однією з основних складових оволодіння навчальним матеріалом і виконується в позааудиторний час, передбачений тематичним планом навчальної дисципліни.

Під час вивчення навчальної дисципліни студенти повинні навчитися самостійно мислити, поглиблювати засвоєні теоретичні знання, опанувати практичні навички з використання економіко-математичного моделювання. Відповіді на питання повинні бути стисло законспектовані (у друкованому вигляді) з обов'язковими посилання на використані джерела.

Тема: Умови невизначеності і ризику роботи організації

Завдання

1. Скласти схему економічної безпеки турфірми.

Тема: Класифікація ризиків в індустрії туризму

Завдання

1. Скласти схему взаємозв'язку туристичного бізнесу та притаманних йому ризиків.
2. Скласти схему взаємозв'язків ризиків, що виникають у роботі туристичної фірми.
3. Схематично показати зв'язок різних видів фінансових ризиків турфірми.

Тема: Стратегія і тактика ризик-менеджменту в індустрії туризму

Завдання

1. Скласти алгоритм управління ризиками туристичної фірми.
2. Скласти схему послідовності управління ризиками туристичної фірми.

Тема: Основні способи й методи мінімізації ризиків

Завдання

1. Графічно зобразити алгоритм страхування туристів при їх подорожі за межі України.
2. Схематично зобразити послідовність і види діяльності керівників турфірми при настанні кризової ситуації на підприємстві.

Тема: Показники ризику та методи його оцінки

Завдання

1. Скласти порівняльну таблицю із зазначенням переваг та недоліків існуючих методів оцінки ризику та можливості їх використання в індустрії туризму.

Тема: Експертний та статистичний методи оцінки ризику в індустрії туризму

Завдання

1. Застосувати метод аналізу ієрархій (МАІ) для оцінювання обраного ризику турфірми.

Тема: Теорія ігор в управлінні ризиками індустрії туризму

Завдання

1. Відобразити обраний ризик підприємства у вигляді статистичної гри, обчислити критерій Вальда, критерій домінуючого результату, критерій Севіджа (мінімального жалю), критерій Лапласа, критерій Гурвіца. Надати рекомендації стосовно мінімізації ризику.

Тема: Прогнозування в управлінні ризиками індустрії туризму

Завдання

1. Спрогнозувати обраний показник індустрії туризму для виявлення можливого ризику за допомогою ковзного середнього.
2. Спрогнозувати обраний показник індустрії туризму для виявлення можливого ризику за допомогою експоненціального згладжування.

1.5. Індивідуальні завдання

З цієї навчальної дисципліни можливе (за бажанням студента) виконання *наукових робіт* за наступною орієнтовною тематикою:

1. Проблеми економічної безпеки нашої держави.
2. Сучасні форми ведення конкурентної боротьби.
3. Методологічні підходи до вивчення ризиків.
4. Сутність і функції ризиків у сучасному суспільстві.
5. Причини появи ризиків у господарській діяльності.
6. Суспільне значення сучасної конкуренції для поліпшення ситуації на споживчому ринку.
7. Ризики, пов'язані з діяльністю вітчизняних і зарубіжних органів влади.
8. Ризики, пов'язані з поведінкою туристів – клієнтів підприємства.
9. Особливості управління ризиками сучасного підприємства.
10. Ризик-менеджмент сучасної турфірми.
11. Ефективність управління ризиками.
12. Економічні ризики сучасного підприємства сфери послуг.
13. Прийнятний господарський ризик в управлінні підприємством.
14. Фінансові ризики в роботі підприємства сфери послуг.
15. Транспортні ризики в туризмі.
16. Порівняльний аналіз ризиків промислових і сервісних підприємств.
17. Ризики незатребуваності туристичного продукту.
18. Ризики, пов'язані з готельним сектором.
19. Зміст і специфіка управлінських рішень в туризмі.
20. Розробка управлінських рішень в умовах підготовки до нового туристичного сезону.
21. Потоки туристів «із» та «до» країни. Причини та наслідки для економіки України.
22. Привабливість туристичного регіону України та його використання.
23. Стан розвитку туризму в Україні.
24. Страхування як економічна категорія.
25. Перестраховання, його сутність та значення в сучасному бізнесі.
26. Майнове та медичне страхування в туризмі.
27. Страхування відповідальності при здійсненні туристичної діяльності.
28. Моніторинг зовнішнього та внутрішнього середовища туристичного бізнесу.
29. Зовнішня вразливість туристичної фірми та її зменшення.

30. Інноваційний менеджмент як засіб поступального розвитку компанії.
31. Кризові явища в економіці та їх передбачення.
32. Вплив політичного та економічного розвитку країни на розвиток туризму.
33. Реструктуризація на підприємствах туристичної галузі.
34. Постійна та сезонна диверсифікація напрямків туристичного обслуговування.
35. Диверсифікація видів туристичного обслуговування як відповідь на кризові явища на підприємстві.

1.6. Підсумковий контроль

Підсумковий семестровий контроль проводиться у формі усно-письмового заліку.

1. Поняття ризику.
2. Об'єкт ризику.
3. Суб'єкт ризику.
4. Види суб'єктів ризику.
5. Джерело ризику.
6. Об'єктивність і суб'єктивність ризику.
7. Багатокрокова процедура (загальна схема) аналізу ризику.
8. Зовнішні чинники, що впливають на ступінь ризику.
9. Внутрішні чинники, що впливають на ступінь ризику.
10. Невизначеність та ризик.
11. Класифікація і причини виникнення невизначеності.
12. Аналіз чинників невизначеності.
13. Функції ризику.
14. Основні властивості ризику.
15. Основні характеристики ризику.
16. Особливості ризику в сучасних умовах.
17. Джерела економічного ризику.
18. Чисті та спекулятивні ризики.
19. Природні ризики.
20. Соціальні ризики.
21. Екологічні ризики.
22. Політичні ризики.
23. Комерційні ризики.
24. Фінансові ризики.
25. Ризики, які пов'язані з купівельною спроможністю грошей.
26. Інвестиційні ризики.
27. Організація ризик-менеджменту.
28. Стратегія ризик-менеджменту.
29. Особливості ризик-менеджменту в індустрії туризму.
30. Основні способи й методи мінімізації ризиків
31. Характеристика методів мінімізації ризиків.
32. Страхування як один з основних методів мінімізації ризиків туристичних підприємств.
33. Прийоми мінімізації ризику готельних підприємств.
34. Необхідність аналізу ризиків.
35. Якісний та кількісний аналіз ризику.
36. Методи кількісного аналізу конкретного ризику.
37. Зони ризику залежно від величини збитків.
38. Крива імовірності збитків.
39. Методи оцінки ризику в індустрії туризму.
40. Загальна структура проведення експертного оцінювання.
41. Методи експертно-аналітичної діяльності.
42. Визначення компетентності експертів та формування експертних груп.
43. Кількісні методи аналізу експертних оцінок.
44. Методи перевірки узгодженості думок експертів.

45. Методи еталонних бальних оцінок.
46. Методи ранжування об'єктів.
47. Багатовимірне ранжування.
48. Метод аналізу ієрархій.
49. Метод попарних порівнянь.
50. Статистичний метод оцінки ризику.
51. Побудова дерева рішень як метод оцінювання ризику.
52. Основні поняття теорії ігор.
53. Стратегічні ігри (позиційні ігри).
54. Статистичні ігри (ігри з «природою»).
55. Критерій Вальда.
56. Критерій домінуючого результату.
57. Критерій Севіджа (мінімального жалю).
58. Критерій Лапласа.
59. Критерій Гурвіца.
60. Поняття прогнозу.
61. Види прогнозів.
62. Моделі прогнозування економічних процесів.
63. Метод математичного моделювання.
64. Метод регресії в управлінні ризиками індустрії туризму.
65. Метод екстраполяції в управлінні ризиками індустрії туризму.
66. Аналітичні моделі тренду в управлінні ризиками індустрії туризму.
67. Метод ковзного середнього в управлінні ризиками індустрії туризму.
68. Модель експоненціального згладжування в управлінні ризиками індустрії туризму.

1.6.2. Приклад залікового білету

1. Страхування як один з основних методів мінімізації ризиків туристичних підприємств.
2. Аналітичні моделі тренду в управлінні ризиками індустрії туризму.

Задача

Експертам було запропоновано оцінити ступінь ризикованості створення туристичного підприємства за 10 відібраними факторами ризику. Результати оцінки зведені у матрицю балів (100 – ризик відсутній, 0 – ризик катастрофічний).

Матриця балів оцінки ризику створення туристичного підприємства

Фактори ризику	Експертна оцінка			
	1	2	3	4
1	100	100	90	80
2	90	100	80	100
3	90	80	100	90
4	90	70	70	70
5	70	90	50	60
6	80	60	60	50
7	50	60	40	50
8	50	60	30	40
9	40	50	20	0
10	60	50	10	20

Проведіть ранжування факторів ризику і оцініть узгодженість думок експертів.

2. Схема нарахування балів

2.1. Нарахування балів студентам з навчальної дисципліни здійснюється відповідно до такої схеми:

2.2. Обсяг балів, здобутих студентом під час лекцій з навчальної дисципліни, обчислюється у пропорційному співвідношенні кількості відвіданих лекцій і кількості лекцій, передбачених навчальним планом, і визначається згідно з додатками 1 і 2 до Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права імені Леоніда Юзькова.

З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 9 лекційних занять за денною формою навчання.

Отже, студент може набрати під час лекцій таку кількість балів:

№ з/п	Форма навчання	Кількість лекцій за планом	Кількість відвіданих лекцій								
			1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	Денна	9	1,1	2,2	3,3	4,4	5,6	6,7	7,8	8,9	10,0

2.3. З цієї навчальної дисципліни передбачено проведення 9 практичних занять за денною формою навчання.

За результатами семінарського (практичного, лабораторного) заняття кожному студенту до відповідного документа обліку успішності виставляється кількість балів від 0 до 5 числом, кратним 0,5, яку він отримав протягом заняття.

Критерії поточного оцінювання знань студентів наведені у п.4.3.8. Положення про організацію освітнього процесу в Хмельницькому університеті управління та права (затвердженого 29 травня 2017 року, протокол № 14, зі змінами).

2.4. Перерозподіл кількості балів в межах максимально можливої кількості балів за самостійну роботу студентів, наведено в наступній таблиці:

№ з/п	8 тем	Номер теми								Усього балів
		1	2	3	4	5	6	7	8	
1.	Максимальна кількість балів за самостійну роботу	1	2	2	2	2	4	3	4	20

3. Рекомендовані джерела

3.1 Основні джерела

1. Писаревський І. М. Ризик-менеджмент у туризмі : навч. посіб. для вищих навчальних закладів / І. М. Писаревський, О. Д. Стешенко ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2017. – 128 с.
2. Чорненька Н. Безпека туризму: навч. посібник. К., 2019. 188 с.
3. Голод А. Безпека регіональних туристичних систем: теорія, методологія та проблеми гарантування : монографія / Андрій Голод. Львів: ЛДУФК, 2017. 340 с.

3.2 Допоміжні джерела

Тема 1

1. Калініченко З.Д. Ризик-менеджмент: навчальний посібник для здобувачів спец. 051 «Економіка» та 073 «Менеджмент» /З.Д. Калініченко . Дніпро: ДДУВС, 2021. 224 с.
2. Мороз В.М. Ризик-менеджмент : навч. посібник для студ. спец. 281 «Публічне управління та адміністрування» / В.М. Мороз, С.А. Мороз. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – 140 с.
3. Боровик М. В. Ризик-менеджмент : конспект лекцій для студентів магістратури усіх форм навчання спеціальності 073 – Менеджмент / М. В. Боровик ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – 65 с.
4. Нечипорук Л. В. Ризик-менеджмент: конспект лекцій. Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого», 2019. 100 с.

Тема 2

1. Калініченко З.Д. Ризик-менеджмент: навчальний посібник для здобувачів спец. 051 «Економіка» та 073 «Менеджмент» /З.Д. Калініченко . Дніпро: ДДУВС, 2021. 224 с.
2. Мороз В.М. Ризик-менеджмент : навч. посібник для студ. спец. 281 «Публічне управління та адміністрування» / В.М. Мороз, С.А. Мороз. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – 140 с.
3. Боровик М. В. Ризик-менеджмент : конспект лекцій для студентів магістратури усіх форм навчання спеціальності 073 – Менеджмент / М. В. Боровик ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – 65 с.
4. Нечипорук Л. В. Ризик-менеджмент: конспект лекцій. Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого», 2019. 100 с.

Тема 3

1. Калініченко З.Д. Ризик-менеджмент: навчальний посібник для здобувачів спец. 051 «Економіка» та 073 «Менеджмент» /З.Д. Калініченко . Дніпро: ДДУВС, 2021. 224 с.
2. Мороз В.М. Ризик-менеджмент : навч. посібник для студ. спец. 281 «Публічне управління та адміністрування» / В.М. Мороз, С.А. Мороз. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – 140 с.
3. Боровик М. В. Ризик-менеджмент : конспект лекцій для студентів магістратури усіх форм навчання спеціальності 073 – Менеджмент / М. В. Боровик ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – 65 с.
4. Нечипорук Л. В. Ризик-менеджмент: конспект лекцій. Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого», 2019. 100 с.

Тема 4

1. Калініченко З.Д. Ризик-менеджмент: навчальний посібник для здобувачів спец. 051 «Економіка» та 073 «Менеджмент» / З.Д. Калініченко . Дніпро: ДДУВС, 2021. 224 с.
2. Мороз В.М. Ризик-менеджмент : навч. посібник для студ. спец. 281 «Публічне управління та адміністрування» / В.М. Мороз, С.А. Мороз. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – 140 с.
3. Боровик М. В. Ризик-менеджмент : конспект лекцій для студентів магістратури усіх форм навчання спеціальності 073 – Менеджмент / М. В. Боровик ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – 65 с.
4. Нечипорук Л. В. Ризик-менеджмент: конспект лекцій. Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого», 2019. 100 с.

Тема 5

1. Калініченко З.Д. Ризик-менеджмент: навчальний посібник для здобувачів спец. 051 «Економіка» та 073 «Менеджмент» / З.Д. Калініченко . Дніпро: ДДУВС, 2021. 224 с.
2. Мороз В.М. Ризик-менеджмент : навч. посібник для студ. спец. 281 «Публічне управління та адміністрування» / В.М. Мороз, С.А. Мороз. – Харків : НТУ «ХПІ», 2018. – 140 с.
3. Боровик М. В. Ризик-менеджмент : конспект лекцій для студентів магістратури усіх форм навчання спеціальності 073 – Менеджмент / М. В. Боровик ; Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2018. – 65 с.
4. Нечипорук Л. В. Ризик-менеджмент: конспект лекцій. Харків: Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого», 2019. 100 с.

Тема 6

1. Клебанова Т. С., Кизим М. О., Чернякта О. І. та ін. Математичні методи і моделі ринкової економіки: [навч. посібн.]. Х. : ВД "ІНЖЕК", 2009. 456 с.
2. Клебанова Т. С., Раєвська О. В., Прокопович С.В. та ін. Економіко-математичне моделювання : [навч. посіб]. Х. : ІНЖЕК, 2010. 328 с.
3. Лугінін О. Є., Фомішена В. М. Економіко-математичне моделювання: [навчальний посібник для ВНЗ]. К.: Знання, 2011. 342 с.
4. Благун І.С., Кічор В.П., Фещур Р.В., Воробець С.Й. Математичні методи в економіці: [навч. Посіб]. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. 264 с.
5. Скицько А.І., Маслюченко О.В. Економіко-математичне моделювання : [навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів]. Чернівці : Технодрук, 2014. 230 с.

Тема 7

1. Клебанова Т. С., Кизим М. О., Чернякта О. І. та ін. Математичні методи і моделі ринкової економіки: [навч. посібн.]. Х. : ВД "ІНЖЕК", 2009. 456 с.
2. Клебанова Т. С., Раєвська О. В., Прокопович С.В. та ін. Економіко-математичне моделювання : [навч. посібн]. Х. : ІНЖЕК, 2010. 328 с.
3. Лугінін О. Є., Фомішена В. М. Економіко-математичне моделювання: [навчальний посібник для ВНЗ]. К.: Знання, 2011. 342 с.
4. Благун І.С., Кічор В.П., Фещур Р.В., Воробець С.Й. Математичні методи в економіці: [навч. посіб]. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. 264 с.
5. Скицько А.І., Маслюченко О.В. Економіко-математичне моделювання : [навчальний посібник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів]. Чернівці : Технодрук, 2014. 230 с.

Тема 8

1. Присенко Г.В., Равікович Є.І. Прогнозування соціально-економічних процесів: [навч. посіб.]. К.: КНЕУ, 2005. 378 с.
2. Кулявець В.О. Прогнозування соціально-економічних процесів: [навч. пос.]. К.: Кондор, 2016. 194 с.

3. Єріна А.М. Статистичне моделювання та прогнозування: [навч. посібник]. К.: КНЕУ, 2011. 170 с.

4. Касьяненко В.О., Старченко Л.В. Моделювання та прогнозування економічних процесів: [конспект лекцій: навч. посібник]. Суми: ВТД "Університетська книга", 2017. 185 с.

5. Галушак М.П. Прогнозування соціально-економічних процесів : [навч. посіб.].Т. : ТДТУ, 2009. 101 с.

6. Геєць В.М., Клебанова Т.С., Черняк О.І. та ін. Моделі і методи соціально-економічного прогнозування : [підручник]. Х. : ВД "ІНЖЕК", 2005. 396 с.

7. Грабовецький Б. Є. Економічне прогнозування і планування : [навч. посібн.]. К. : Центр навчальної літератури, 2003. 188 с.

4. Інформаційні ресурси в Інтернеті

http://ukrstat.gov.ua/	- Веб-сайт Державної служби статистики України
http://www.rada.gov.ua	- Веб-портал Верховної Ради України
http://www.president.gov.ua	- Веб-портал Адміністрації Президента України
http://www.kmu.gov.ua	- Веб-портал Кабінету Міністрів України
http://mon.gov.ua	- Веб-сайт Міністерства освіти і науки України
http://nbuv.gov.ua/	- Веб-сайт Національної бібліотеки України імені В.І.Вернадського
http://gntb.gov.ua/ua/	- Веб-сайт Державної науково-технічної бібліотеки України
http://www.ounb.km.ua/	- Веб-сайт Хмельницької обласної універсальної наукової бібліотеки
http://www.adm.km.ua/	- Веб-сайт Хмельницької обласної державної адміністрації
http://km-oblrada.gov.ua/	- Веб-сайт Хмельницької обласної ради
http://www.khmelnysky.com/	- Веб-сайт Хмельницької міської ради
http://www.univer.km.ua/	- Веб-сайт Хмельницького університету управління та права імені Леоніда Юзькова
http://pidruchniki.com/	- Навчальні матеріали онлайн